

Η παγκόσμια κρίση καί η Ελλάδα

του Νικ. Α. Γ. Λιναρδάτου

«**Η** Ελλάδα και η Οικονομική Κρίση του Μεσοπολέμου» (έκδ. ΜΙΕΤ). Έργο του Άγγλου ιστορικού, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Columbia, Mark Mazower. Περιέχει την διαπίστωση: «Η παγκόσμια κρίση δεν καταδίκασε την Ελλάδα στην παρατεταμένη ύφεση αλλά, απεναντίας, της άνοιξε νέες διεξόδους και την έφερε αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις. Η υποτίμηση του νομίσματος, η καλή γεωργική επίδοση και η έντυπωση βιομηχανική επένδυση, όλα αυτά μαζί πρόσφεραν ένα υπόδειγμα για το πώς μπορούσε να υπάρξει, μετά το 1932, ανάκαμψη στον υπανάπτυκτο κόσμο, με οδηγό την αγορά και στηριγμένη στην εγχώρια οικονομία».

Επέρασαν έκτοτε ογδόντα χρόνια. Αντιμετωπίζουμε πάλι μία βαθειά οικονομική κρίση. Ερωτήματα: Είναι κρίση δομική της παγκοσμιοποιημένης καπιταλιστικής φιλελεύθερης οικονομίας της αγοράς; Αυτό διατείνονται πολλοί. Ποιά η θέση της χώρας μας; Ως απάντηση, πρώτα μερικές γενικές σκέψεις. Γενικεύεται προσπάθεια η κρίση να αποδοθεί στη φύση του οικονομικού φιλελευθερισμού. Αγνοείται όμως η υποτιμάται το γεγονός ότι σε βασικούς τομείς της η παγκόσμια οικονομία λειτουργεί κάθε άλλο παρά ελεύθερα. Και από εκεί άρχισε η άνωμαλία που κατέληξε στην κρίση. Θά περιγράψω μερικές τέτοιες βαθιές αποκλίσεις.

Η ενέργεια. Το μεγαλύτερο μέρος των παγκόσμιων ενεργειακών αναγκών καλύπτεται με την χρήση ορυκτών καυσίμων τα οποία με κανέναν τρόπο δεν μπορεί να θεωρηθούν αντικείμενα ελεύθερης παραγωγής και κυκλοφορίας. Η παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου τελεί υπό τον έλεγχο αυταρχικών κυβερνήσεων. Συγκεκριμένα του πετρελαίου η άντληση ελέγχεται από το γνωστό, με το άρκτηκόλεξο ΟΠΕΚ, καρτέλ. Ένας από τους καταστατικούς σκοπούς του «η εξασφάλιση δικαιών και σταθερών τιμών για τους παραγωγούς πετρελαίου». Η απόλυτη αναίρεση του φιλελευθερισμού. Ταυτόχρονα περιορίζεται η χρήση πυρηνικής ενέργειας υπό την αποτελεσματική πίεση οικολογικών οργανώσεων, των πράσινων πολιτικών κομμάτων και πολλών άλλων.

Άλλες περιπτώσεις στρεβλώσεων της παγκόσμιας οικονομίας: Οι επιδοτήσεις. Ο προστατευτισμός. Με πρωταγωνιστή την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η κοινή αγροτική πολιτική (ΚΑΠ) υπό την πίεση των Γάλλων κυρίως αγροτών. Όχι πώς οι Ηνωμένες Πολιτείες πάνε πίσω. Στην Κίνα διοικητικοί περιορισμοί στις εισαγωγές. Το ίδιο στην Ιαπωνία. Και άλλες, ών ούκ έστιν αριθμός. Τέλος μήν ξεχνάμε ότι η πλειονότητα των δημοσιογράφων των μέσων επικοινωνίας διεθνώς άριστερίζουν. Ασφαλώς έπηρεάζουν την παγκόσμια κοινή γνώμη άρνητικά προς κάθε τι φιλελεύθερο.

Σχετικά με τις επιδοτήσεις υποκύπτω στον πειρασμό να επικαλεσθώ τον έγκυρο Economist (8 Νοεμβρίου): «Η επιδότηση καθαρής ενέργειας απαιτεί από τους πολιτικούς να αποφασίσουν ποιός είναι ο καλύτερος τρόπος παραγωγής και η κρίση τους είναι πιθανό να είναι χειρότερη από της αγοράς. Οι τεράστιες π.χ. επιδοτήσεις της αϊθανόλης στην Αμερική έδηγησαν σε υπερεπένδυση στη σχετική βιομηχανία, η οποία αντιμετώπιζει τώρα χρεωκοπία και συνετέλεσε στην ώθηση προς τα πάνω των τιμών των τροφίμων με άδυνηρές συνέπειες για τους φτωχούς του κόσμου».

Βασικά χαρακτηριστικά της παγκόσμιας οικονομίας κατά τα δύο τελευταία χρόνια ήταν οι τρομακτικές αύξήσεις των τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων. Τών δυό πιο χρήσιμων και κρίσιμων κατηγοριών αγαθών για τον τρόπο και επίπεδο διαβίωσης της οικουμενικής κοινωνίας. Νά είναι άραγε συμπτωματικό ότι πρόκειται για προϊόντα, των οποίων η παραγωγή και διακίνηση ελέγχονται και κατευθύνονται από κρατικούς μηχανισμούς; Θλιβερά, θεοκρατικά, άνελεύθερα καθεστώτα τά περισσότερα συνασπισμένα σε πανίσχυρο καρτέλ στην περίπτωση του πετρελαίου. Άδύναμες να αντιδράσουν στη δύναμη οργανωμένων συμφερόντων δημοκρατικές κυβερνήσεις στην περίπτωση των τροφίμων.

Νά σάς πω την αλήθεια. Κατά τη δική μου τουλάχιστον σκέψη (όχι ότι έχει καμμία γενικότερη σημασία) δεν είναι εύκολο να αποχωρισθούν αυτές οι πολύ μεγάλες υπερτιμήσεις από την άμέσως έπακολουθήσασα οικονομική κρίση. Αν μή τι άλλο, ως μερική αίτια ή/και άφορμή. Με την άνατροπή της ίσορροπίας (εϋθραυστης ήδη για πολλούς και διάφορους λόγους), την όποιαν επέφεραν στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Γράφει ο πρώην πρωθυπουργός κ. Κ. Σημίτης στο μόλις έκδοθέν βιβλίο του «Η κρίση»: «Η άβεβαιότητα είναι τό κύριο χαρακτηριστικό της σημερινής καταστάσεως... Άλλά αίτια της δεν είναι μόνο τό πετρέλαιο» (σελ. 12). Πάντως είναι μία από περισσότερες.

Επιστροφή τώρα στην Ελλάδα, άπ' όπου ξεκινήσαμε. Μήπως η παρούσα κρίση άποτελεί, παράλληλα με την άγωνιώδη αναζήτηση τρόπων αντιμετώπισεως της, και μία εύκαιρία; Δεν υπάρχει καμμία άμφιβολία ότι θά πλήξει έπώδυνα πολλούς συμπολίτες μας. Κύρια άσφαλώς προσπάθεια της κυβερνήσεως πρέπει να είναι να κάμει την άγωνία τους όσο γίνεται πιο έλαφρά υποφερτή.

Μήπως άποτελεί και εύκαιρία; Νά άρχισει η χώρα να παράγει κάτι; Νά δημιουργηθεί πραγματικά οικονομική δραστηριότητα; Έθνική οικονομία. Όπως τό 1929-32 (κυβερνήσεις Έλευθερίου Βενιζέλου) να βγούμε από την κρίση με κάποιο όφελος. Νά άποχτήσουμε μία διαφορετική αντίληψη του ρόλου της κυβερνήσεως. Νά καταργηθούν τά πολλά πρόνομια πολλών ομάδων λίγων άτομων προς όφελος των πολλών πολιτών. Για μία πιο δίκαιη κοινωνία. Ερωτήματα.

Και ένα τελευταίο. Πρόσφατο φύλλο σοβαρής έφημερίδας. Φωτογραφία έρημου νυχτερινού άθηναικού δρόμου. Η λεζάντα: «Σέ καιρούς κρίσεως οι βραδινές έξοδοι... σε πίστες και μουσικές σκηνές μοιραία περιορίζονται... η κατάσταση στα σημερινά κέντρα έχει έπιδεινωθεί... Ίσως είναι εύκαιρία η νύχτα να δει επί τέλους... άσπρη μέρα». Άσπρη μέρα να δει επί τέλους η κοινωνία μας; Λέω έγώ. Νά άπαλλαγεί από τη γοητεία της Άνατολης του κλαψουρίσματος της κακομοιριάς των σκυλαδικών της χαίνωσης των ρεμπέτικων της άντιαισθητικής ζειμπεκιάς. Άπαλλαγή από αυτά σημαίνει είσοδο σε έναν κόσμο άισιοδοξίας. Κέφι για δημιουργία και δουλειά. Στροφή προς την πνευματική περιπέτεια. Κυριολεκτικά και συμβολικά.